

RACİ BADEMLİ İYİ UYGULAMALAR ÖDÜLÜ PROJE AÇIKLAMA RAPORU

KURUM ADI: İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

PROJE BAŞLANGIÇ – BİTİŞ YILI: 2021 - 2022

PROJENİN ADI: CİTTASLOW METROPOL PROJESİ SAKİN MAHALLE PROJESİ

PROJENİN KONUMU:

İzmir'in kuzeyinde yer alan, iyileştirme planlarıyla gelişen ve yakın çevresinde ağırlıklı olarak konut, rekreasyon ve karma kullanım alanlarına sahip Karşıyaka İlçesi Demirköprü Mahallesi, yaklaşık 19 hektar büyüklükte ve yaklaşık olarak 7000 kişilik nüfusa sahiptir. Mahalle, Ordu Bulvarı'yla İzmir kent içi raylı toplu taşıma sistemi (İzban) hattı arasında, doğusunda Bostanlı Deresi'yle batısında Şemikler Mahallesi'yle sınırlanmaktadır. Kentin zamanla genişlemesi sonucu mahallenin günümüzde erişilebilir bir konuma gelmesiyle, kentliler tarafından tercih edilmiş ve nüfusu da hızla artmıştır. Ana arterler dışında 5-7 katlı binalar genişliği, 5-7 metre genişlikteki yollardan cephe almaktadır. Dar sokaklara cepheli yüksek katlı binalar ve kentsel donatı alanlarının yetersiz olması, mahallenin öne çıkan problemleri olarak saptanmıştır. Mahalle bu özelliğiyle, İzmir'de ıslah planlarıyla gelişen mahallelerin genel problemlerini de yansıtmaktadır. Ayrıca ana arter üzerinde yer alan parklar ve atıl durumda kalmış, güvenlik problemi olan açık yeşil alanların varlığı potansiyel olarak değerlendirilmiştir.

PROJENİN AMACI:

Sakin Mahalle Programı, halkın katılımına dayalı, huzurlu, kendi kendine yetebilen mahalleler aracılığıyla, kentin tamamında yaşam kalitesinin iyileşebileceği ve bunun kentin geneline yayılabileceği fikri üzerine kurulmuştur. Bu program, kentlerdeki gündelik yaşam ritminin yavaşlık felsefesiyle ilerleyişi için toplumsal dönüşümü-davranış değişikliğini sağlama çabasıdır. Diğer bir deyişle, hedeflenen yavaşlığa erişebilmek için davranış değişikliği/gündelik yaşam pratiklerin dönüşümüne ihtiyaç vardır. Bu dönüşüm, toplumun tüm eyleyişlerindeki (sokak, alışveriş, yeme, yürüyüş, düşünüş, kamu hizmetleri/faaliyetleri, eğitim vd. gibi) 'zorunlu' hızın yavaşlatılmasıyla birlikte, yavaşlık için ihtiyaç duyulan araç ve gereçlerin de birlikte dönüşümü sayesinde olacaktır. Sakin Mahalle Programı'nın tüm süreçleri, toplumsal katılım hedefi önceliğinde yürütülmüştür.

Bu kapsamda, Sakin Mahalle Programı'nın öncelikli hedefleri, 'Kamusal Mekânın Toplum Katılımı ile İyileştirilmesi' ve 'Hareketlilik ve Yürünebilirliğin Arttırılması' olarak belirlenmiştir.

Proje kapsamında uygulanan çeşitli nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle, mahallelerin proje kapsamında sorunları, ihtiyaçları ve potansiyelleri belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan araştırma yöntemleri; (1) anket (Place Standard Tool), (2) odak grup görüşmeleri, (3) derinlemesine görüşmeler, (4) anlatımlı yürüyüş, (5) yürünebilirlik analizi (Street audit tool) ve (6) mekansal analizlerdir. Ön araştırma verileri ise, 'Sakin Mahalle Programı' hedefleri doğrultusunda; mahalle sakinleri, kamusal alan ve mekânların, mahalle sakinlerince kullanıma ilişkin yapılacak araştırmanın pilot araştırmasını oluşturmuştur.

Sakin Mahalle Programı kapsamında seçilen mahallelere ait sokakların yürünebilirlik düzeylerini değerlendirmek amacıyla, sahada gözlem yapılarak yürünebilirlik analizi (sokak denetim anketi) tamamlanmıştır. Sokakların yürünebilirlik düzeyleri değerlendirilmiş ve haritaları oluşturulmuştur. Analizden elde edilen sonuçlar kapsamında, mahallelerde 'yaya öncelikli' olarak düzenlenen 'Sakin Rota' lar oluşturulmuştur. Önerilen bu rotalar, kamusal kullanım alanlarının ve yayaların yoğun olduğu; ancak mevcut durumda taşıt öncelikli, dar ve kesintili kaldırımlara sahip ayrıca yürünebilirlik açısından, yeniden düzenlenmesi gereken niteliktedir. Yaya öncelikli olarak

düzenlenen sakin rota üzerinde yer alan Sakin Mekân'da toplum katılımı ile kullanıcıların talepleri doğrultusunda kamusal alanlar çeşitlendirilmiştir.

Toplumsal ve mekânsal analiz çalışmaları kapsamında sahadan elde edilen bulgular, tasarım sürecinin şekillenmesine katkı sağlamış ve mekanların tasarlanmasına altlık oluşturmuştur.

PROJENİN YENİLİKÇİLİĞİ VE ÖZGÜNLÜĞÜ:

Kent sokaklarının mahalle kullanıcıların bakış açısından ve mahallelinin ihtiyaçlarına yönelik yaya öncelikli olarak yeniden tasarlanması, güvenlik, erişilebilirlik, keyifli deneyimler sunma konularındaki eksiklerin fark edilmesini sağlar ve iyi bir sokak tasarımına destek olur. Kamusal kullanım alanı niteliğine sahip yaya yolları, paylaşımlı sokaklar gibi yaya öncelikli sokak tasarımlarıyla yayalara güvenli, erişilebilir ve sürekli bir yürüme ağı sunulabilir.

Bu kapsamda, Sakin Mahalle Projesi 3 önemli konuda ön plana çıkmaktadır:

- İzmir'de seçilen pilot mahallede uygulanan proje, çalışmada kullanılan farklı analiz yöntemleri (anket, odak grup görüşmeleri, anlatımlı yürüyüş, yürünebilirlik analizi, katılımcı tasarım gibi), tasarım ve uygulama süreci ile kentin diğer mahallelerinde de kısa zamanda ve kolayca uygulanabilecek örnek bir yaya öncelikli mekan tasarım modeli ortaya koymaktadır.
- Sokakların daha yaşanabilir alanlar olması, sadece fiziki çevrenin tasarlanmasıyla değil, her yaş grubundan kullanıcılar tarafından sahiplenilmesiyle de gerçekleşir. Proje kapsamında mahalle sakinlerinin tasarım sürecine dahil edilmesi ve ihtiyaçlarına yönelik tasarım programının oluşturulması ile şeffaf ve adil tasarım kararları oluşturulmuştur. Bu süreçte mahalle sakinlerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla kullanıcı anketi hazırlanmıştır. Kent sakinlerinin katılım süreci ile uygulanan tasarım projesi bu yönüyle, mahallelinin kente aidiyet duygusunu ve yapılan uygulamaları sahiplenmesini ve projenin sosyal ve mekânsal açıdan sürdürülebilirliğini sağlamayı hedeflemiştir.
- Proje kapsamında taktiksel kentleşme yaklaşımıyla kısa zamanda ve düşük maliyetli olarak yapılan uygulama yöntemi, hedeflenen sakin yaşam felsefesine erişebilmek için davranış değişikliğinin ve projenin etkilerinin kısa sürede değerlendirilebilmesine katkı sağlamıştır.

PROJE ORTAKLARI ve KATILIMCILIK:

İzmir Büyükşehir Belediyesi
İzmir Ekonomi Üniversitesi EKOKENT Araştırma ve Uygulama Merkezi 60 Sivil Toplum Kuruluşu
720 Mahalle Sakini
40 Gönüllü Öğrenci

PROJE SÜRECİ:

Proje kapsamında yapılan toplumsal ve mekânsal analizlerden elde edilen bulgular, tasarım sürecinin şekillenmesine katkı sağlamış ve sakin mekanın tasarlanmasına altlık oluşturmuştur. Bu noktada, yaya öncelikli olarak ve mahallelinin ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanan tasarım programı 2 temel yaklaşım ile kurgulanmıştır: (1) Sakin Mekan, (2) Sakin Rota.

Birinci hedef doğrultusunda, mahallede araç yoluyla bölünmüş yeşil alanlar, kısmi yayalaştırma kararıyla birleştirilerek yeniden tasarlanmıştır. Araç trafiğine kapatılarak kazanılan alan, mahallelinin bir araya gelerek etkileşimde olduğu bir 'Sakin Mekân' olarak düzenlenmiştir. Böylelikle bu mekânlardan taşıtların arındırılmasıyla, yaya güvenliği ve gece kullanımına yönelik aydınlatma öğeleri yerleştirilerek gece güvenliği sağlanmıştır. Toplum katılımıyla tasarlanan bu 'Sakin Mekân'da, alandaki aktiviteler çeşitlendirilmiş, çocuklar için oyun grupları, yetişkinler için spor alanları ve yürüyüş yolları, yaşlılar için piknik masaları yerleştirilerek kullanıcı çeşitliği sağlanmıştır.

İkinci hedef doğrultusunda ise, mahallelerde 'yaya öncelikli' olarak düzenlenen 'Sakin Rota'lar önerilmiştir. 'Sakin Rota' olarak düzenlenen ve uygulaması tamamlanan 6182. Sokak, kamusal kullanım alanlarının yoğun olduğu ancak güvenlik, konfor ve hareketlilik açısından yeniden düzenlenmesi gereken niteliktedir. Önerilen 'Sakin Rota' tasarım yaklaşımının temelini, yayaların konforlu ve güvenli erişimini destekleyecek yayalaştırma, paylaşımlı yol gibi yaya öncelikli mekânsal düzenlemeler ve trafik sakinleştirme uygulamaları oluşturmaktadır.

Projenin tasarım ve uygulama aşamasında ilk olarak, mahallenin yaya ve taşıt dolaşım planları yeniden oluşturulmuştur. Mevcut durumda taşıt öncelikli ve çift yönlü işleyen 6182. Sokak, yaya öncelikli hale getirilerek tek yöne indirilmiştir. Rota boyunca, taşıt hız sınırı düşürülmüş ve 30 km/sa olarak yeniden düzenlenmiştir. Rota üzerinde, yol boyu devam eden park etme uygulaması kaldırılmış ve belirlenen noktalarda kısa süreli park etmeye imkân veren yeni otopark düzeni oluşturulmuştur. Yürünebilir ve yaya öncelikli sokak tasarımı için tek yön olarak düzenlenen rotanın, mevcut taşıt şeridi daraltılmış ve genişliği 3,5 metre olarak yeniden tasarlanmıştır.

Taşıt şeridini daraltarak, geri kazanılan yaya alanlarını tanımlamak ve erişim açısından güvenli hale getirmek için çeşitli ayırıcı öğeler (saksı, ağaç, duba, vb.) yaratılan bu alanlara yerleştirilmiştir. Karşıdan karşıya geçiş güvenliğini sağlayan yaya geçiş alanlarında ve ihtiyaç olan yerlerde zemin boyama uygulamalarıyla, kesintisiz yürüyüş yolları tanımlanmıştır. Yayaların yürüyüş konforunu artırmak ve sokağı estetik açıdan ilgi çekici kılmak için yaya alanı olarak ayrılan alanlara saksılar, aydınlatma öğeleri, oturma birimleri gibi sokak mobilyaları yerleştirilmiştir.

Belirlenen rota üzerinde mevcut durumda taşıt yoluyla bölünmüş park alanlarının yaya öncelikli, bütüncül ve kullanışlı şekilde yeniden düzenlenmesi amacıyla, iki park arası araç trafiğine kapatılmıştır. Yayalaştırmayla kazanılan bu alanda, mahalle kullanıcılarının ihtiyaçlarına yönelik yeni kamusal alanlar yaratılmıştır.

PROJENİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ve SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ:

Sokaklarda mikroklimayı ve hava kalitesini iyileştirmek, ısı adası etkisini düşürmek, şehrin biyolojik çeşitliliğini artırmak için ağaçlara, yerel bitkilerin kullanıldığı peyzaj alanlarına ve ekili alanlara yer verilmiştir. Alana dikilen ağaçlar ve oluşturulan bitkisel alanlarla birlikte, yeşil alan miktarı artırılarak hava kalitesinin iyileştirilmesi ve ısı adası etkisinin düşürülmesi desteklenmiştir. Bu alanların artması, sokaklarda günün her saati ve farklı mevsimlerde yapılacak etkinliklere de cevap vermesini sağlamıştır. Ayrıca, projede kullanıcıların hem fiziki hem de düşünsel konforuna yönelik kent mobilyaları, yön bulma levhaları ve sokak aydınlatmaları tasarlanmıştır. Yayaların, bisikletlilerin ve aralarında çocukların, yaşlıların ve engellilerin bulunduğu erişim kısıtı olan kullanıcıların güvenliğine öncelik verilip; hareketli, erişilebilir, şeffaf geçişlerin olduğu sakin mekanlar tasarlanmıştır.

PROJENİN SAĞLIKLI ŞEHİR PROJESİNE UYGUNLUĞU:

Proje kapsamı, tasarım içeriği ve uygulama yöntemi, Sağlıklı Şehir prensiplerini ve özelliklerini destekler niteliktedir. İzmir'de seçilen pilot mahallede uygulanan proje, tasarım ve uygulama süreci ile kentin diğer mahallelerinde de kısa zamanda ve kolayca uygulanabilecek örnek bir yaya öncelikli mekan tasarım modeli ortaya koymaktadır. Kısa zamanda ve kolayca uygulanan proje bu yönüyle, (1) sosyo-ekonomik ve mekânsal açıdan sürdürülebilirliği sağlamaya, (2) konforlu ve güvenli yaya yolları ve yeni kamusal mekanlar oluşturarak sağlığı destekleyen fiziksel çevre oluşturmaya ve bireylerin aidiyet duygusuyla çevresini benimsemesine yöneliktir.

Sokakların daha yaşanabilir alanlar olması, sadece fiziki çevrenin tasarlanmasıyla değil, her yaş grubundan kullanıcılar tarafından sahiplenilmesiyle de gerçekleşir. Proje kapsamında mahalle sakinlerinin tasarım sürecine dahil edilmesi ve ihtiyaçlarına yönelik tasarım programının oluşturulması ile şeffaf ve adil tasarım kararları oluşturulmuştur. Proje bu yönüyle hakkaniyet, halk katılımı, kapsayıcılık ve çevreye sahip çıkan vatandaş bilinci gibi temel Sağlıklı Şehir prensiplerini desteklemektedir.

PROJE BÜTÇESİ VE FİNANSMANI:

Proje Bütçesi yaklaşık 4.800.000TL'dir. Bu bedelin tamamı İzmir Büyükşehir Belediyesi bütçesinden karşılanmıştır.

